

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za četrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do arde opoldne.

Štev. 41.

V Mariboru, dne 10. oktobra 1901.

Tečaj XXXV.

Kmet in meščan.

Od nemčurske in nemške strani se našemu listu rado očita, da ustvarjamo nasprotstvo med kmetom in meščanom, celo to moramo slišati, da hujskamo kmeta k sovraštvu proti meščanskemu prebivalstvu. In naši nasprotniki modrujejo: Kmet in meščan morata živeti v prijateljstvu med seboj, kajti drug sta od drugega odvisna. Kar kmet pridelja, odkupi mu meščan. Kmet torej potrebuje meščana, da mu odkupi njegove pridelke, meščan pa potrebuje kmeta, da mu za denar prinaša potrebna živila. Kmet in meščan sta potemtakem drug na drugega navezana.

Naš list ni pisan za meščane, ampak za kmetstvo ljudstvo. Zato tudi ni njegova naloga, da bi zagovarjal kdaj meščane in njihove koristi. Ampak kot kmetstvu listu je nam prva dolžnost, zagovarjati kmetске koristi in opozarjati na vse, kar bi škodilo ali kar bi moglo škodovati kmetstvu stanu. Zgodi se vsled tega tudi, da moramo včasih nastopiti proti meščanom. Toda tega nikdar ne iz osebnega sovraštva, ampak kadar vidimo, da se zgodi kmetu krivica in da ga je treba braniti pred meščanstvom. Naš namen nikdar ni, vzbujati kaka osebna sovraštva med kmeti in meščani, naš namen tudi ni, delati krivico meščanstvu, ampak naš edini namen je, kmeta vedno in vedno opominjati, naj svojo gospodarsko samostojnost brani tudi proti meščanom.

Tega pa nihče ne bo mogel tajiti, da gospodarske težnje kmeta in meščana niso vspremenljive, ampak si nasprotne.

Kdor si upa kaj takega tajiti, je bebec, z njim je vsak pameten razgovor nemogoč. Kmet je prodajalec svojih pridelkov, meščan je kupovalec. In pri trgovini tujih pridelkov je ravno nasprotno. Meščan je prodajalec, kmet je kupovalec. Kupovalec hoče svoje potrebe nizko nakupiti, prodajalec pa visoko prodati. S tem je nasprotstvo gospodarskih teženj med kmetom in meščanom samo ob sebi utemeljeno.

Če torej mi kmeta vspodbujamo, naj brani svoje gospodarske težnje, s tem ne ustvarjamo nasprotstva med kmetom in meščanom, s tem ne hujskamo proti meščanom, ampak mi storimo le svojo dolžnost kot prijatelji kmeta.

In da našega kmeta ne smemo uspraviti, ampak ga moramo navduševati k samo- obrambi, to nas uči vsakdanja izkušnja. Mi vidimo, da iz gospodarskega občejanja med kmetom in meščanom vstane glavno korist meščan. Le pogledimo v sredino življenja. Kmet za kmetom propada, posebno v okoliščah mest, kjer je promet med mestom in deželo največji. In kdo nakupuje propala kmečka posestva? Odgovor: Meščan. Njemu nese torej gospodarsko-trgovsko občejanje s kmetom korist, kmetu pa ne. Kmet pa mora svoje pridelke prodajati kakor meščan hoče.

Kdor je kmetški prijatelj, mora to opaziti, a tudi skrbeti, da se ta neenakost med kmetom in meščanom odpravi. Mi pišemo in delamo v tem smislu. To pa ni hujskanje, ampak to je delo za enakost kmečkega stanu z meščanskim, to je opravičen boj za gospodarsko svobodo in samostojnost naših kme-

tov. Kdor pa hoče prikriti našemu kmetu njegovo razmerje do meščana, ta ni njegov prijatelj, ampak njegov sovražnik. Ptujski »Štajerc« se nahaja med takimi sovražniki kmeta, kajti on brez prestanka lajna: Kmetje, meščani so vaši prijatelji. Tudi mi nečemo osebnega sovraštva med kmetom in meščanom, vselej pa hočemo, da kmet svojih koristi tudi meščanom slepo ne proda.

Politični ogled.

Državni zbor se bo, kakor smo poročali, sešel dne 17. oktobra. Na dnevnem redu je prvo branje državnega proračuna in pa poročilo poljedelskega odseka o ustanovitvi zadrug.

Deželni zbori dalmatinski tirolski, goriski in gradiški so razpuščeni. Nove volitve se še niso razpisale.

Deželnim glavarjem kranjskim je zopet imenovan dosednji deželni glavar g. Oton pl. Detela.

V Ljubljani se je dne 4. oktobra blagoslovil novozidani Franc-Jozefov most. Župan Hribar je ob tej priliki imel nagovor v nemškem in slovenskem jeziku. Župani Maribora, Ptuja in Celja so se gotovo smejali, ko so čitali, da govori župan ljubljanski tudi v nemškem jeziku.

Brat bratu na pomoč. Neodvisno krščansko-socialno glasilo v Ljubljani »Slovenski List« prinaša v zadnji številki članek, v katerem stojijo lepe besede: »Naša stranka ima sedaj (po srečno izvršenih volitvah v

Listek.

Nedolžno obsojen.

Resnična povest. — Spisal L. Heitzer.

I.

Bilo je v jeseni leta 1894. V palači bogatega bankirja Viljema Bellinija v Baltimore je bilo vse razburjeno in vznemirjeno. Prvak med severo-amerikanskimi bogatši znamenite družine »Viljem Bellini in sinovi« bil je hudo bolan, in nikdo ni mogel misliti, da bi še okrevljal. Poklicali so najmenitnejše zdravnike baltimorske, a nobeden ni znal pomočkov zoper to bolezen. Imel je namreč stari gospod legarju (tifusu) sorodno mrzlico, ki se je vsem od zdravnikov priporočenim zdravilom ustavljala. Cele tedne je mrzlica mučila že od starosti oslabeledo telo Bellinijevo in ga tako shujšala, da so že smrti pričakovali. Slednjič pokličejo iz oddaljenega mesta vseučilišnega profesorja zdravilstva; ta preiskuje skrbno bolnika, povpraša druge zdravnike, kakor so ga zdravili, pohvali njihovo ravnanje in reče na to najstarejšemu sinu bolnikovemu: »Človeška pomoč je pri vašem očetu nemogoča. Mrzlica oslabi že itak slabo telo; čez nekaj dnij, morebiti čez nekaj ur, se zbudi iz blodenja. Porabite tiste

trenotke in opomnite bolnika, da svoje reči preskrbi; kajti njegovi dnevi bodo kmalu šteti.»

To vam je bil žalosten ukaz; ves prestrašen je bil Bellinijev najstarejši sin Henrik, ko je to slišal. Ljubil je namreč, kakor tudi njegov brat Patrik, iz srca svojega očeta. Saj je ta za njiju celo življenje se trudil in delal, zlato kopičil in trdki svetovno ime pridobil, in zdaj bi njima naj premoženje zapustil, ki je šelo na milijone. Nekaj pa, in sicer kar je za človeka najmenitnejše, jima ni zapustil — vzgoje za Boga in za večnost. Žal, da ljudje, katere sreča takorekoč po sili spremlja, pozabijo preradi Tistega, kateremu se imajo za vse zahvaliti, namreč Boga.

To je storil tudi zdaj bolni bankir Bellini. Brez vsega premoženja je bil prišel Viljem, ki je bil ud katoliške irlandske rodovine, v severo-amerikansko zvezo. Ničesar ni imel, ko zvito glavo, srčno pogumnost in jako podjetnega duha. V skrbi za zemeljski žitek je sčasoma pozabil na skrb za dušno življenje in večnost.

Pozneje se je poročil s hčerjo bogatega protestantskega bankirja, in tej je prepustil vso nalogo, da je skrbela za versko vzgojo dveh sinov, ali bolje — ne skrbela. Veliko dobrodelnih naprav je bilo sicer njeno delo,

ali povsod iz tega namena, da bi v listih in časnikih njeno ime se proslavljalo, kar je tudi se zgodilo v obilni meri.

Kdo bi se torej čudil, če sta Henrik in Patrik rastla in se vzgajala v verski nemarnosti. Zato Henrik ni razumel, kaj je zdravnik menil z »ureditvijo«. Nekaj bogatih daril za dobrodelne namene je bilo že pri notarju zagotovljenih, sinova naj bi prevzela banko, kakšna opravila bi še ostala? O zadevah neumrljive duše nista nič vedela, ali vsaj mislila nista nato.

II.

Bolnik se je bil zbudil iz blodenja, kakor je zdravnik rekel, prišel k zavesti in naročil postrežnici, naj sina Henrika k njemu pokliče.

Bolnik je nemirno mikal za svilen odev, in globoko udrte oči so sem in tja svetlikale po sobi. »Kako se počutite, oče?« vpraša Henrik, prijemši ga za roko, kakor bi ga hotel zadržati v tistem mikanju, ki je umirajočim tako navadno, »še vedno ni nič bolje?«

»Ne, Henrik, ne — — — konec se bliža — — — ali jaz še ne morem umreti — — — ne, ne smem še — — — tukaj (pokaže na prsi) je nekaj, to mora strani — slišiš, proč mora.«

deželni zbor kranjski) važnejšega posla, kakor vedno puliti se s pristaši preperale in baš pogorele slame. Naša stranka naj porablja poživljene svoje moči za gospodarsko organizacijo v notranjem in pa za brambo domovine ob meji. Z žalostnim in pokajočim srcem smo morali gledati zadnja leta, kako so se koroški, štajerski in primorski naši bratje milo ozirali v Slovencev središče in zastoj prosili pomoči. Hudo nam je bilo, ko smo videli, da so tudi najboljši naši možje morali vihteti težki buzdovan, ko so odbijali naskoke domačih sovragov na naše svetinje, na pokrajinah je pa vsled boja v notranjem in odtod izvirajoče obupnosti mejašev padala občina za občino v roke sovragom, a pomagati si nismo mogli. Sedaj upamo, da je glavni del boja končan in da pride na vrsto delo za obrambo naših mej. Glasi se klic: »Na stražo!« — Ničesar bi bolj ne obžalovali, nego ako bi te besede ostale zopet samo besede. Spodnještajerski Nemci dobivajo pomoči, duševne in gnotne, od vseh strani, celo iz krajev, ki ležijo preko črnožoltih mej. Slovenci bili smo osamljeni. Nihče se nas ni spominjal še manj pomagal. Sedaj pa prihajajo krasne besede iz središča Slovenije, iz Ljubljane. Da bi se uresničile!

Prijatelji kmeta. Nižjeavstrijsko obrtno društvo zahteva, da se zviša carina na uvoz poljedelskih strojev, a da se zniža carina na uvoz žita in živine. To je zahteva, kakoršne so zmožni le liberalci. Avstrijski kmet potrebuje strojev iz drugih držav, ker jih doma ne dobi, zato rej bi bilo zvišanje carine na stroje zanj škodljivo. Če pa bi se znižala carina na žito in živino, prišlo bi iz drugih dežel toliko žita in živine k nam, da bi domačemu žitu in živini cena še nižje padla, nego dosedaj. Kmetijski poslanci bodo vedeli braniti pravice in koristi kmetov.

Graški socialdemokrati so pred tremi meseci napovedali boj Reininghausovemu pivu, ker so med tovarnarjem in delavci nastala nesporazumljenja. Skozi tri mesece se je govorilo in pisalo: »Delavci, ne pijte Reininghausovega piva!« Delavci so se večinoma res držali tega povelja in mnogi gostilničarji so imeli precejšnjo škodo. Sedaj se pa bližajo v Gradcu občinske volitve in socialdemokrati potrebujejo glasove gostilničarjev. Za to so se pobotali z Reininghausom in socialdemokratski delavci smejo zopet piti pivo, katero hočejo.

Ogerske volitve za državni zbor so dokončane, razven ožjih volitev, ki so potrebne v 25 okrajih. Izid volitev je ta le:

«Oče pomirite se», odgovori Henrik, ki se je ustrašil nemirnosti očetove, »mrzlica vas vznemirja in straši. Doktor Vorld je spodaj, naj vam da nekaj pomirljivega, potem vam bo bolje.»

«Ne Henrik», reče bolnik vedno nemirnejši, »kar me tu tišči, tega ne more noben zdravnik odvzeti — noben zdravnik, slišiš?»

«Ali oče, kdo naj vam pomaga», odgovori sin, meneč, da se očetu zopet blodi; zato se je udal njegovim besedam, da bi ga pomiril.

«Pokličite mi takoj duhovnika, Henrik, katoliškega duhovnika, slišiš?» klical je bolnik, vzdigajoč se s silo, da bi lažje klical.

«Katoliškega — duhovnika?» Ko bi bil bolnik zapovedal prinesiti zvezdo z neba, bi Henrik ne bil mogel biti bolj iznenađen.

«Oče, vaše misli so blodne. Kaj hoče duhovnik pri vas? Samo vznemiril vas bo in vam bolezen le še poslabšal.»

«Henrik — čas me žene — umreti moram, slišiš, umreti, in ne morem, predno ne pride duhovnik k meni.»

Mladi mož je žalostno majal z glavo. «Ljubi, preljubi oče, pomirite se. Nikakor ni dobro, takega človeka spuščati k vam, samo vznemiri vas — še usmrti vas!» — «O moj Bog, moj Bog! Je to tvoja kazen, da moj lastni sin neče izpolniti želje svojega umirajočega očeta?»

Liberalna stranka ima 262 poslancev, katoliška ljudska stranka 20, Kosutova 75, Ugrovnova 9, Slovaki 3, Srbi 2, demokratska stranka 1, 11 se jih ni izreklo za nobeno stranko. Slovaki in Srbi dosedaj niso bili zastopani v državnem zboru, letos se jim je vendar posrečilo, da so zmagali s svojimi kandidati.

Častivreden učitelj. Da ljudstvo časti pridne, krščansko misleče učitelje, je pokazal zopet dogodek v zadnjem času. Nadučitelj Švamel iz trga Neugasse pri Olomucu je na moravskem katoliškem shodu poročal o šolskem vprašanju ter rekel, da se mora pouk v ljudskih šolah izvrševati v katoliškem in domoljubnem duhu. S temi besedami zadel je v sršenovo gnjezdo. Liberalni občinski zastopnik mu je izrekel nezaupanje (!), a liberalni učitelji so ga v časnikih divje napadali ter se ga ogibali v občejanju. A vrli nadučitelj se ni udal. Krščansko-socialno društvo je imenovalo pogumnega nadučitelja častnim članom ter priredilo veliko zborovanje, na katerem je katoliško ljudstvo v nepopisno navdušenostjo pozdravljalo svoji veri zvestega nadučitelja in sploh vse navzoče, dobromisleče učiteljstvo.

Krščansko-socialni poslanec nižjeavstrijski dr. Gessmann je bil od cesarja odlikovan z redom železne krone. Odlikovanje si je zaslužil s svojim vzornim, neutrudnim delovanjem v nižjeavstrijskem deželnem odboru.

Politična strahopetnost. Zadnjo nedeljo je govoril vodja Mladočehov dr. Engel na nekem zborovanju o protestantskem gibanju »Proč od Rima«. Rekel je tudi, ker Nemčija ne mara imeti še več katolikov v svojih mejah, zato mora prej avstrijsko ljudstvo postati protestantsko. To je glavni razlog protestantskega gibanja »Proč od Rima«, vsled tega prihaja iz Prusije v Avstrijo na milijone kron za protestantsko gibanje. Nadvojvoda Franc Ferdinand je imel korajžo, da je javno nastopil proti »proč-od-rimovcem«, da je to gibanje označil kot »Proč od Avstrije«. Toda poglejmo, kako boječe in strahopetljivo je odgovoril ministerski predsednik dr. Koerber na vprašanje Šenererja o tej zadevi. V Avstriji manjka odkritosrčnosti, odločnosti, naši državniki so boječe, kajti če možato nastopajo, morajo odstopiti. Pri nas je, tako je sklenil govornik, politična strahopetnost najvišje načelo za delovanje.

Vojska v Južni Afriki. Angležem se je posrečilo dobiti v pest državnega transvalskega odvetnika Broecksme-ja, katerega je Kitchener obsodil na smrt ter ga dal tudi ustreliti 30. m. m. Omeniti je, da je bil dr.

Broecksme še posebno zaznamovan pri Angležih, ker je bil posredovalec mej Buri na bojišču in pa med transvalskim poslanikom dr. Leyds-em. Toda za vsak tak nečloveški čin Angležev jih doleti huda kazen od strani Burov. Jedna taka huda kazen je bila minuli teden zmaga Burov pri Mondvillu, kjer je podlegel angleški poveljnik Kekevich nasproti burskemu generalu Delara-y. Burov je bilo 800—1000, a Angležev trikrat toliko. Vendar je trajal boj celi dve uri. Buri so kar vsipali kroglice na Angleže, ki so bili naposled prisiljeni umakniti se z velikimi izgubami. Izgubili so posebno veliko konj. Ranjen je bil tudi poveljnik Kekevich. Ta neokročljiva burska sila seveda dela Angležem hude preglavice in tuhtajo in gruntajo, kako bi naredili prej ko prej konec tej za nje toliko sramotni kolikor nevarni vojni. V Johannesburgu so se sešli v posvet lord Kitchener, ta zver, ki je črnejša v svoji duši nego najtemnejši črnokožec v Afriki, potem guverner kapski Milner in prvi kapski minister Gordon Sprigg, da se dogovore o skrajnih četudi najkrutejših sredstvih. Kaj so sklenili ti trije modrijani, se ne ve, to pa je gotovo, da uspeha nimajo pričakovati od svoje modrosti, kajti poglavitnega za vojno Angleži nimajo in to je dobro vojaštvo. V Kapu pa so skoro vsi angleški podaniki kot ustaši na strani Burov. Tako pada zvezda angleške moči in utegne utoniti baš v zlatem Transvaalu.

Dopisi.

Iz Videža pri Slov. Bistrici. Kar svet stoji, še menda ni bilo tako čudne volitve kakor 28. septembra t. l. na Cigonci. Na vsaki način so hoteli slovenjebistriški nemškutarji in velenemci v zvezi s pešico zaslepljenih kmetov iz Cigonce to lepo občino v svoji oblasti obdržati. Pa ta dan enkrat nemčurji niso imeli sreče. Pritekli so slovenski nasprotniki vsi na volišče, kar leze in gre; pa tudi mi smo se pripravljali. — Prihiteli so nam na pomoč vrli in narodni Laporčani in Hošničani in s skupno močjo smo vrgli nemškutarsko zvezo v 3. razredu tako močno ob tla, da še danes dihati ne morejo. Izvoljeni so vrli narodnjaki in pravi možje, pred katerimi se celo Bistričanom hlačice tresejo! V drugem razredu pa smo, kakor smo že naprej vedeli, propadli. Volitev v 3. in 2. razredu se je vršila pravilno in mirno. Drugače je bilo pa v 1. razredu. Na vso moč so si prizadevali nasprotniki, da bi dva volilca dobili na svojo stran, pa vse nič

V zadnji moči onemoglega telesa poskušal se je bolnik vzdigniti.

«Oče, oče!» zakliče Henrik prestrašen, »kaj počenjate, vstati ne smete, sicer bi takoj umrli.»

«Proč, proč, Henrik; ti ne veš, kaj mi odpoveš. Ti hočeš, da s to tugo v srcu umrjem. Pojdi, pokliči zdravnika!» Toda mladi bankir se ne gane od blodečega očeta, kakor je menil. Sin pač ni vedel, da v vsakem krščanskem srcu vsaj pred smrtjo glasno govori vest, tudi če je celo življenje v sebičnosti in lakomnosti spalo.

Mladi mož je brez vere vzrastel in mislil, da človek gre lahko tudi brez vere skozi temna smrtna vrata.

Lahko je položil očeta na posteljo nazaj in pozvonil z električnim zvončkom poleg boleniške postelje. «Prosíte gospoda doktorja Vorlida, naj se sem potruži», reče Henrik vstopivši strežnici. Črez eno minuto je že stal zdravnik pri bolniku. «Henrik», reče Bellini odločno, »pusti me z gospodom doktorjem samega!»

«Gospod doktor, jaz sem pri polni zavesti», reče bolnik, ko že ni bilo Henrika notri, »jaz čutim in vi veste, da moram kmalu umreti. Katoličan sem in bi rad katoliško umrl. Žalibog nisem vzredil svojih sinov v veri svoje matere in — sedaj do-

bivam sad. Henrik misli, da blodim, ko prosim za katoliškega duhovnika. Gospod doktor, prizadevali ste si, da bi moje staro telo zopet ozdravili — ni mogoče. Storite še nekaj za mojo ubogo dušo — pokličite mi katoliškega duhovnika!»

«Prav rad to storim», reče zdravnik, ki sicer ni bil katoličan, ki je pa že opetovano opazoval, kako sladko delujejo tolažila katoliške vere na mir in pokoj bolnikov.

«Toda duhovnika morate sami privedi, in ga ne pripustijo — oh ker ne vejo, da mi le on more prinesiti pokoj in mir na zadnjo uro.»

«Takoj grem s svojim vozom v stolnico sv. Petra», reče zdravnik, »za pol ure upam že zopet z duhovnikom tukaj biti.»

«Bog vam plati, gospod doktor!» — «Hočete, da vam kakega določenega gospoda privedem?» — «Ne», odgovori bolnik medlo, »vendar, če mogoče, kakega mladega, odločnega — še nekaj, gospod doktor, naročite mojemu sinu Patriku, naj pride k meni!»

(Dalje.)

Smešničar.

Nekoliko učencev sreča v šolo gredé kmetico z oslom. Vsi jo z enim glasom pozdravljajo: «Dober dan, oslovska mati!» — «Tudi vam, dragi moji otroci!» odgovori ona in gre naprej.